

LEIDRAAD VOOR HET LEVEN

DE TRADITIES VAN DE PROFEET MOHAMMED

INGELEID, GEKOZEN EN
UIT HET ARABISCH VERTAALD
DOOR WIM RAVEN

UITGEVERIJ BULAAQ · AMSTERDAM

In het geloofsleven en het dagelijks handelen van moslims staat de koran, het geopenbaarde woord van God, op de eerste plaats. De tradities of overgeleverde handelingen en uitspraken van de profeet Mohammed zijn na de koran de tweede pijler van de islamitische Wet en zijn de leidraad voor moslims overal ter wereld.

Vormen de tradities voor niet-moslims een onderhoudende en levendige kennismaking met een jonge godsdienst, voor moslims zijn zij een voorbeeld voor leven in de volle breedte en diepte: hemel en aarde, God en mens, moskee en bazaar, het veld en de woestijn, eten en drinken, gezondheid en ziekte, schuld en straf, huis- en slaapkamer, hel en paradijs.

Mohammeds gedrag verdient het nagevolgd te worden. Zijn gedrag is neergelegd in de tradities, die worden gezien als een onmisbare aanvulling op de wetgevende passages in de koran. Ook treedt Mohammed in de overleveringen op als koranuitlegger bij uitstek.

Leidraad voor het leven is de eerste omvangrijke Nederlandse keuze uit en vertaling van de twee gezaghebbende verzamelingen overleveringen: die van Boechari en Moeslim. Samen met de koran geeft *Leidraad voor het leven* de lezer een afgerond beeld van de grondslagen voor geloof en handelen.

Dr. Wim Raven (1947) is arabist en heeft Arabische taal en literatuur onderwezen aan universiteiten in Amsterdam, Frankfurt en Marburg. Hij voltooide A. J. Wensincks gezaghebbende, in het Arabisch uitgegeven concordantie op de tradities. Hij vertaalde ook *Het leven van Mohammed* door Ibn Hishaak (Uitgeverij Bulaaq, 2000). Momenteel onderhoudt hij op het internet zijn Leeswerk Arabisch en Islam (ghurabalbayn.wordpress.com) en heeft hij een column over oude Arabische teksten in het Duitse Nabije-Oosten tijdschrift *zenith*.

INHOUD

Inleiding	9
Bibliografie	28
GELOOF	33
Geloof en werken	36
Voorbeschikking en vrije wil	39
Het profetschap	44
REINHEID	52
Menstruatie	56
De kleine wassing	58
Het strijken over de schoenen	60
De grote wassing	61
De wassing met aarde	64
DE SALAAT	68
Kleding bij de <i>salaat</i>	72
De gebedsrichting	73
De <i>soetra</i>	74
Tijden en aantallen. Vrijwillige <i>salaats</i>	77
De oproep tot de <i>salaat</i>	83
Verkorting van de <i>salaat</i> op reis en bij gevaar	86
Diversen	87
In de moskee	89
Vrouwen in de moskee	91
De vrijdags- <i>salaat</i>	93
De regen- <i>salaat</i>	96
De <i>salaat</i> bij zonsverduistering	97
DOOD EN BEGRAFENIS	99
Rouw	99
Het afleggen	100
De <i>salaat</i> voor een dode	101

De begrafenis	101
Het graf	103
De bestraffing in het graf	103
DE ZAKAAT	105
Het geven van aalmoezen	108
DE BEDEVAART NAAR MEKKA	112
De gewijde staat	113
Het 'bezoek' (de <i>oemra</i>)	115
De bedevaart	117
DE VASTEN	124
Vasten buiten ramadan	127
Vasten op reis	129
Diversen	130
DJIHAAD	132
Buit	136
Vrouwen en <i>djihaad</i>	137
De <i>djihaad</i> als beste der goede werken	137
HUWELIJK EN GESLACHTSVERKEER	140
Het genotshuwelijk	145
Diversen	146
Zoogverwantschap	149
Verstoting en huwelijksontbinding	151
ECONOMIE	156
Krediet en woeker	158
Landbouw	159
Speculatie en termijnhandel	162
VERERVING	164
Het testament	164
De koranische erfporties	166
STRAFFEN	168
De vaste straffen	168
Ontucht	169
Ongegronde beschuldiging van ontucht	171
Drinken	172
Diefstal	173
Wedervergelding en bloedprijs	173
Geloofsafval	175
SPIJS EN DRANK	177
Geoorloofde spijzen	178

Het doden van dieren	179
Eetgewoonten	181
Dranken	182
<i>Chamr</i>	182
<i>Nabiedz</i>	183
Melk	185
ZEDEN EN GEWOONTEN	186
Kleding	186
Opsmuk	188
Huisraad	189
Het afbeelden van levende wezens	190
Honden	191
Goede manieren	192
Vriendelijkheid, naastenliefde en solidariteit	194
Vrouwen	196
GENEESKUNST	199
Magie	201
DROOMUITLEG	204
DE LAATSTE DINGEN	208
De eindtijd	208
De jongste dag	214
De bewoners van hel en paradijs	219
De hel	223
Het paradijs	226
Vindplaatsen van de tradities	229
Register van koranverzen	236
Register van personen en zaken	238

INLEIDING

Dit boek bevat vertalingen van ‘tradities’ van Mohammed, de profeet van de islam (570-632). Zij zijn gekozen uit twee beroemde verzamelingen, die van Boechari en Moeslim. Tradities golden en gelden voor moslims als leidraad voor handelen en geloven; evenals de koran vormen zij een bron voor het islamitisch recht. De koran is in vertaling bij veel mensen bekend, maar traditieliteratuur is in het Nederlands vrijwel niet beschikbaar. In deze leemte probeert dit boek te voorzien. Omdat het aantal tradities in de tienduizenden loopt kan een bloemlezing als deze niet veel meer zijn dan een eerste kennismaking.

WAT IS EEN TRADITIE? De alledaagse betekenis van het woord ‘traditie’ is ‘overlevering, gewoonte, gebruik’. Hier heeft het echter een specifieke betekenis. Het is de vertaling van het Arabische woord *hadieth*, dat een bepaald soort tekst aanduidt, namelijk een – meestal kort – bericht over iets wat Mohammed heeft gezegd, gedaan of stilzwijgend goedgekeurd. Zo’n bericht heeft doorgaans de vorm van een ooggetuigenverslag dat mondeling is overgeleverd door een tijdgenoot, een ‘gezel’ (*sahib*) van de Profeet. Hier volgt een volledige traditie in vertaling (nr. 601):

Isma’iel heeft ons overgeleverd: Malik heeft mij overgeleverd op gezag van Aboe-z-Zinaad, die het had van al-A’radj, die het had van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: «Een maaltijd voor twee is ook genoeg voor drie, en een maaltijd voor drie is ook genoeg voor vier.»

TEKST. Een traditie bestaat uit twee delen: de keten van overlevertaars (*isnaad*) en de tekst (*matn*). De tekst van bovenstaande traditie behelst alleen een uitspraak van de Profeet. In andere ge-

vallen is zo'n uitspraak ingebed in een vertellend kader. Dat kan heel bescheiden zijn: 'Er kwam een man bij de Profeet die vroeg: [...], en toen zei de Profeet: [...]' (nr. 456). Het kan ook een langer verhaal zijn, met diverse gebeurtenissen en diverse uitspraken (nr. 139). Weer andere tradities beschrijven alleen een handeling van de Profeet (nr. 145) of tonen diens stilzwijgende goedkeuring van een handeling van anderen (nr. 190). Soms citeert Mohammed letterlijk wat hij van God zelf heeft gehoord: een soort openbaring dus, maar dan een die niet in de koran staat. Zo'n tekst heet *hadieth koedsi* (nr. 5). Er staan in dit boek ook enkele berichten die niet teruggaan op de Profeet maar op een gezaghebbende gezel, bij voorbeeld Abdallah ibn Abbaas (nr. 561). Boechari, Moeslim en andere traditieverzamelaars hebben er ettelijke bewaard.

OVERLEVERINGSKETEN. Een traditie is pas volledig als de tekst, zoals in het voorbeeld hierboven, wordt voorafgegaan door een opsomming van de personen die door de generaties heen de tekst aan elkaar hebben overgeleverd: A hoorde van B, en die had het van C, en diens vader heeft de Profeet horen zeggen: [...]. Zo'n opsomming heet in het Arabisch *isnaad*, in het Nederlands 'keten van overleveraars' of 'overleveringsketen'. Dit was voor de islamitische geleerden het instrument dat moest garanderen dat de tekst inderdaad terugging op Mohammed. Idealiter gebeurde het gehele proces van overlevering mondeling.

Voor een diepgaande studie van tradities zijn volledige *isnaads* van groot belang. Maar omdat dit boek alleen dient ter eerste kennismaking met de traditieliteratuur zijn die lange opsommingen van namen hier veelal weggelaten en wordt meestal alleen de oudste overleveraar genoemd, de gezel dus, die de Profeet nog heeft meegemaakt.

TRADITIE EN KORAN. Koran en traditie zijn twee geheel verschillende soorten tekst. Een traditie gaat over Mohammed en is volgens de *isnaad* overgeleverd door een van zijn gezellen. De koran daarentegen is voor moslims het letterlijke woord van God. Het gaat meestal niet over Mohammed, maar wordt geacht door God aan Mohammed te zijn geopenbaard. Men gaat ervan uit dat de verzen en soera's zijn neergeschreven door onder andere diens

secretarissen en dat het boek als geheel is geredigeerd en vormgegeven op last van kalief Oethmaan (644-656).

Er zijn talloze tradities waarin de Profeet optreedt als uitlegger van een koranvers: een betere exegeet is niet denkbaar. Daarbij wordt soms ander traditiemateriaal bekend verondersteld. In koran 32:23 zegt God: *Wij hebben Moesa het boek gegeven. Wees dus niet in twijfel over de ontmoeting met hem* (of: *ermee*). De vraag rijst: Wat is dat voor ontmoeting? Ontmoet Moesa het boek? Dat is slecht voorstelbaar. Ontmoet Moesa God? Dat is denkbaar. Je kunt zelfs vertalen: *over de ontmoeting [van jullie, gelovigen] met Hem*. Maar een ontmoeting met God heeft nogal wat theologische implicaties en roept nieuwe vragen op. Hoe dan ook, traditie nummer 57 verkiest de koranwoorden te interpreteren met behulp van het bekende verhaal over de hemelvaart van de Profeet.* Dat wordt gebruikt voor de uitleg van dit koranvers: het is Mohammed die gedurende zijn hemelvaart Moesa heeft ontmoet.

Nr. 769 is een lange schildering van wat zal plaatsvinden op de jongste dag. Het laatste deel is doorspekt met koranfragmenten; op een wijze die herinnert aan de joodse *midrasj* zijn deze elementen losjes vervlochten in het verhaal. Nr. 776 legt koran vers 68:42 uit: niet alleen wordt er een verklaring gegeven van het daar voorkomende woord 'onderbeen', maar ook van het onvermogen van de gelovigen om zich op die dag ter aarde te werpen. De traditie weet te vertellen waarom zij dat niet kunnen: God geeft hun namelijk een stijve rug. Ook de nummers 778 en 789 doen aan dit soort speelse, aanvullende koranuitleg. Nergens wordt echter beweerd dat deze fantastisch aandoende koranuitleg de enig mogelijke is, en een andere, zakelijker exegese is niet moeilijk te vinden.

WAAROVER GAAN TRADITIES? Behalve op de koran geconcentreerde tradities zijn er ook die gaan over gebeurtenissen uit het leven van Mohammed, of over de eerdere profeten, of die zomaar een sterk verhaal bevatten (nr. 125, 702). Dit is de stof van de verhalenvertellers (*kaass*, mv. *koessaas*) die in de begintijd van de islam een grote rol hebben gespeeld bij het verbreiden van ken-

* Ibn Ishaq, *Het leven van Mohammed*, blz. 81-92.

- 42 Van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: <Er is geen besmetting en geen vogelteken, geen zielevogel en geen worm in de buik.* Maar voor een melaatse moet je wegvluchten als voor een leeuw!>

HET PROFEETSCHAP

De koran plaatst Mohammed in een reeks van profeten. De meeste daarvan zijn bekend uit het Oude en Nieuwe Testament, al worden ze daar geen profeten genoemd: Noeh (Noach), Ibrahiem (Abraham), Moesa (Mozes), Joesoef (Jozef), Iesa (Jezus) en ettelijke anderen. Mohammed is 'het zegel der profeten': na hem komt er geen profeet meer. Alle profeten, inclusief Mohammed, hebben met elkaar gemeen dat zij door God tot hun volk zijn gezonden met een oproep zich te bekeren tot de éne God. Als een volk niet wil luisteren wordt het gestraft.

Aan Mohammed is door God de koran geopenbaard, een Boek in het Arabisch. De joden en christenen hadden tevoren reeds hun eigen Boeken ontvangen: de *tauraat* (thora) en de *indjiel* (evangelie). De koran bevestigt wat in die eerdere Boeken stond; helaas hebben joden en christenen hun openbaringen vaak verdraaid of niet serieus genomen.

Sommige tradities schilderen de profetische eigenschappen in algemene termen: een profeet is..., een profeet doet... (nr. 46, 49-51).

Mohammed is niet alleen de laatste profeet, hij geniet ook bijzondere voorrechten (nr. 48, 53). Hij staat hoger dan andere profeten, want hij is tegen de zonde beschermd (nr. 63, maar zie ook 58). Op de jongste dag doet hij voorspraak voor zijn gemeente bij de Heer (nr. 53, 63).

- 43 Van Djabir ibn Abdallah al-Ansari, een van de gezellen van de Profeet: De Profeet sprak eens over de periode waarin er geen openbaringen kwamen en vertelde: <Terwijl ik rondliep hoorde ik een stem uit de hemel. Ik keek naar boven en daar was de engel die bij mij was gekomen in Hiraa', zittend op een stoel tussen hemel en aarde. Ik schrok vreselijk, liep naar huis terug en riep:

* In deze traditie worden vormen van voor-islamitisch bijgeloof gekritiseerd.

Omhul mij, omhul mij! Ze bedekten mij met een mantel; daarop openbaarde God: *Jij die met de mantel bedekt bent. Sta op en waarschuw. Verheerlijk je Heer, reinig je kleren en mijd de smerigheid* [74:1-5], namelijk de afgoden. Daarna volgden de openbaringen elkaar op.›

44 Van as-Sjaibani: Ik vroeg Zirr ibn Hoebaisj naar het woord Gods: *Hij was op twee booglengten afstand of nog dichterbij* [53:9], en hij zei: ‘Ibn Mas’oed heeft mij gezegd dat de Profeet Djibriel heeft gezien, en hij had zeshonderd vleugels.’

45 Van Aisja, de Moeder der Gelovigen: Al-Harith ibn Hisjaam vroeg de Profeet: ‘Profeet, hoe komt de openbaring tot u?’ Hij antwoordde: ‘Soms komt zij tot mij als klokgelui; dat is voor mij de moeilijkste. Zij houdt op als ik alles heb onthouden. Soms verschijnt de engel mij in de gedaante van een man; hij spreekt tegen mij en ik onthoud wat hij zegt.’

Aisja voegde eraan toe: ‘Eens was ik er getuige van dat de openbaring op de Profeet neerdaalde, op een heel koude dag, en toen het voorbij was droop het zweet hem van het voorhoofd.’

46 Anas ibn Malik vertelde over de nacht waarin de Profeet de nachtreis maakte vanuit de moskee van de Ka’ba: Er kwamen drie mannen tot hem voordat hij een openbaring had ontvangen, terwijl hij sliep in de moskee van het heiligdom. De eerste zei: ‘Welke is het?’ De tweede zei: ‘De middelste, dat is de beste van hen.’ De laatste zei: ‘Neem de beste van hen mee!’ Dat was die nacht, en hij heeft hen niet meer gezien voordat zij in een andere nacht weer verschenen in een visioen van zijn hart. Want de Profeet zijn ogen sliepen maar zijn hart sliep niet, en zo is het met profeten: hun ogen slapen, maar hun hart slaapt niet [Hooglied 5:2]. Toen nam Djibriel hem over en voer met hem ten hemel.

47 Van Anas ibn Malik: Toen de Profeet eens met de andere jongens aan het spelen was kwam Djibriel bij hem, gooide hem op de grond, spleet zijn borst open en haalde zijn hart eruit. Daaruit haalde hij een bloedklomp en hij zei: ‘Dit is het deel van de Satan in jou.’ Toen waste hij die in een gouden bekken met water uit de bron Zamzam; vervolgens zette hij het hart terug en maakte de

plek weer dicht. De jongens holden naar zijn moeder (dat wil zeggen zijn voedster) en zeiden: ‘Mohammed is gedood.’ Ze liepen hem tegemoet, en hij was verbleekt van schrik.

Anas zei: ‘Ik heb zelf het litteken van die naald op zijn borst gezien.’

- 48 Van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: ‘Niemand van jullie zal behouden worden door zijn werken.’ Toen vroeg iemand: ‘Ook u niet, Profeet?’

‘Nee,’ zei hij, ‘ook ik niet. Maar God zal mij overdekken met genade. Jullie echter moeten doen wat juist is!’

- 49 Van Djabir ibn Abdallah: Wij waren met de Profeet in Marr az-Zahraan en plukten *araak*-vruchten. Toen zei de Profeet: ‘Neem de zwarte!’ Wij zeiden: ‘Profeet, het lijkt wel of u schapen hebt gehoed!’ ‘Ja,’ zei hij, ‘is er een profeet die ze niet heeft gehoed?’ of woorden van die strekking.

- 50 Van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: ‘Iedere profeet die God heeft gezonden heeft schapen gehoed.’ ‘U ook?’ vroegen zijn gezellen. ‘Ja,’ zei hij, ‘ik hoedde ze altijd voor de Mekkanen, tegen betaling.’

- 51 Van Aisja: De Profeet had gezegd, toen hij nog gezond was: ‘Er is nooit een profeet weggenomen voordat hem zijn plaats in het paradijs is getoond en hij voor de keuze is gesteld.’ En toen het hem overkwam, met zijn hoofd op mijn schoot, verloor hij even het bewustzijn; daarna kwam hij weer bij, zijn ogen staarden naar het plafond en hij zei: ‘O God! Liever de hoogste vriendschaar!’* Dan kiest hij ons dus niet, dacht ik.

Aisja zei nog: ‘Toen begreep ik wat hij altijd zei toen hij nog gezond was. En dat waren de laatste woorden die de Profeet sprak: ‘O God! Liever de hoogste vriendschaar!’’

- 52 Van Aboe Hoeraira: Toen de engel des doods naar Moesa werd gestuurd gaf deze hem een klap in het gezicht en sloeg zijn ene oog kapot. De engel keerde bij zijn Heer terug en zei: ‘U hebt mij

* De profeten in het paradijs.

naar een van Uw knechten gestuurd, maar hij wil niet dood!’ God gaf de engel zijn oog terug en zei: ‘Ga terug en zeg tegen hem dat hij zijn hand op de rug van een stier moet leggen, en voor iedere haar die zijn hand bedekt krijgt hij nog een jaar te leven.’ Toen Moesa dat hoorde riep hij: ‘Mijn Heer, en wat gebeurt er daarna?’ ‘Dan zul je sterven,’ zei de engel. Toen riep Moesa uit: ‘Dan liever nu meteen!’ en hij bad God hem op een steenworp afstand van het heilige land te brengen.

Nadat de Profeet ons dit verteld had zei hij: ‘Als wij daar waren zou ik jullie zijn graf laten zien. Het is vlakbij de weg, bij het rode zandduin.’

- 53 Van Djabir ibn Abdallah: De Profeet heeft gezegd: ‘Mij zijn vijf dingen gegeven die niemand vóór mij zijn gegeven: Mij is de overwinning geschonken door middel van schrik op een maand afstand. De aarde is voor mij tot een moskee en een reine plaats gemaakt, dus als de tijd voor de *salaat* komt voor iemand uit mijn gemeente, laat hij dan de *salaat* verrichten waar hij ook is. Mij is het toegestaan buit te maken, en dat was niemand vóór mij toegestaan. Mij is de voorspraak gegeven. Een profeet werd vroeger naar zijn eigen volk gezonden, maar ik ben naar de mensen in het algemeen gezonden.’
- 54 Van Abdallah ibn Oemar: De Profeet heeft gezegd: ‘Op een nacht droomde ik dat ik bij de Ka’ba was en ik zag een donkere man, zo mooi van teint als je bij mannen zelden ziet, met een prachtige golvende haardos, die hij uitgekamd had en waar het water uitdroomde. Leunend op (de schouders van) twee mannen maakte hij de ommegang rond de Ka’ba. Ik vroeg: ‘Wie is dit?’ en het antwoord luidde: ‘De Masieh, de zoon van Marjam.’ Toen verscheen er een man met een gedrongen gestalte en kroezend haar die blind was aan zijn rechteroog, dat eruitzag als een gezwollen druif. Ik vroeg: ‘Wie is dit?’ en het antwoord was: ‘Dit is de Masieh die de *daddjaal* is.’*
- 55 Van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: ‘Er is geen enkele profeet aan wie niet zulke tekenen gegeven zijn dat de mensen

* De Masieh is de Messias; de *daddjaal* is een soort antichrist.

erin geloofd hebben. Maar wat mij gebracht is door openbaring heeft God mij geopenbaard, en ik hoop dat ik op de dag der opstanding de meeste volgelingen zal hebben.»

56 Van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: «Ik sta het dichtst bij Iesa. De profeten zijn zonen van één vader, en tussen mij en Iesa is er geen profeet.»

57 Van Ibn Abbaas: De Profeet heeft gezegd: «Tijdens mijn nachtreis passeerde ik Moesa ibn Imraan, een donkere, lange man met krulhaar, die eruitzag alsof hij tot de stam Sjanoe'a behoorde. En ik zag Iesa ibn Marjam, met een gemiddeld postuur, een rossige gelaatskleur en sluijk haar. En onder de tekenen die God mij toonde werden mij ook Malik, de wachter van de hel, en de *dad-djaal* getoond. *Wees dus niet in twijfel over zijn ontmoeting met hem.*» [32:23]

Katada legde dit zo uit dat de Profeet inderdaad Moesa heeft ontmoet.

58 Van Aboe Sa'ied al-Choedri: De Profeet heeft gezegd: «Verkies niet de ene profeet boven de andere.» [2:285]

59 Van Abdallah ibn al-Harith ibn Naufal: Abbaas ibn Abd al-Moetalib vroeg: «Profeet, heb je iets kunnen doen voor Aboe Talib? Want hij heeft jou beschermd en is voor je opgekomen.» «Ja,» zei hij, «hij is in een ondiepte van vuur, en als ik er niet was geweest was hij in de *diepste laag van de hel* geweest [4:145].»

60 Van Aboe Hoeraira: Ik heb de Profeet horen zeggen: «Een groep van zeventigduizend uit mijn gemeente zal het paradijs binnengaan; hun gezichten zullen stralen als de volle maan.» Toen stond Oekkaasja ibn Mihsan al-Asadi op, een gestreepte mantel over zich heen trekkend. Hij zei: «Profeet, bid tot God dat hij mij één van hen zal laten zijn,» en de Profeet bad: «O God, maak hem één van hen!» Vervolgens stond er een man uit de Helpers op die zei: «Profeet, bid tot God dat hij mij één van hen laat zijn,» maar de Profeet zei: «Oekkaasja is je al voor geweest.»

- 61 Van Abdallah ibn Amr ibn al-Aas: De Profeet reciteerde het woord Gods over Ibrahiem: *«Mijn Heer, zij hebben vele mensen doen dwalen. Wie mij volgt hoort bij mij [14:36], enzovoort. En Iesa heeft gezegd: Als U hen straft: zij zijn Uw knechten, en als U hun vergeeft: U bent de machtige, de wijze.» [5:118]* Toen hief hij zijn handen op en zei: *«O God, mijn gemeente, mijn gemeente!»* en hij hilde. Daarop sprak God: *«Djibriel, ga naar Mohammed en vraag hem waarom hij huilt – al weet uw Heer het heel goed!»* Djibriel ging dus naar hem toe en vroeg het, en de Profeet vertelde hem wat hij had gezegd – al wist Hij dat heel goed. Toen sprak God: *«Djibriel, ga naar Mohammed en zeg: Wij zullen je voldoening geven [93:5] over je gemeente en Wij zullen je geen verdriet doen.»*
- 62 Hammaad ibn Zaid vroeg aan Amr ibn Dinaar: Heb jij Djabir ibn Abdallah horen overleveren van de Profeet: *«God haalt op voor-spraak mensen uit de hel?»* 'Ja,' zei hij.
- 63 Van Aboe Hoeraira: Op een dag werd de Profeet een stuk vlees gebracht; de voorpoot werd hem aangeboden, die hij lekker vond. Hij trok er met zijn tanden een stuk uit en zei: *«Ik ben de heer der mensen op de dag der opstanding, weten jullie waarom? Op de dag der opstanding zal God de eersten en de laatsten bijeenbrengen op één vlakke, zodat de heraut voor allen hoorbaar zal zijn en zij allen te overzien zijn. Dan zal de zon dichterbij komen, en zoveel smart en leed zal de mensen geworden dat zij het niet uithouden en verdragen. Zij zullen tegen elkaar zeggen: 'Zien jullie niet hoe wij eraan toe zijn en wat ons is overkomen? Kunnen jullie niet iemand zoeken die voor jullie voorspraak doet bij jullie Heer?' En sommigen zullen zeggen: 'Ga naar Adam!'*
 Ze komen bij Adam en zeggen: *«Adam, u bent de vader der mensheid. God heeft u eigenhandig geschapen en iets van Zijn geest in u geblazen [32:9] en Hij heeft de engelen bevolen zich voor u ter aarde te werpen [7:11; 15:28-30]. Doe voor ons voorspraak bij uw Heer. Ziet u niet hoe wij eraan toe zijn en wat ons is overkomen?»* Dan zegt Adam: *«Mijn Heer is vandaag zo boos als Hij vroeger nooit geweest is en later nooit meer zijn zal. Hij heeft mij verboden van de boom te eten en ik ben ongehoorzaam geweest. Mijn ziel! Mijn ziel! Ga naar een ander, ga naar Noeh.»*

Ze komen bij Noeh en zeggen: ‘Noeh, u bent de eerste der gezanten naar de aarde en God heeft u een *dankbare knecht* genoemd [17:3]. Doe voor ons voorspraak bij uw Heer. Ziet u niet hoe wij eraan toe zijn en wat ons is overkomen?’ Dan zegt hij: ‘Mijn Heer is vandaag zo boos als Hij vroeger nooit geweest is en later nooit meer zijn zal. Ik had een gebed dat ik gebruikt heb tegen mijn eigen volk. [71:26-28] Mijn ziel! Mijn ziel! Ga naar Ibrahiem!’

Ze komen bij Ibrahiem en zeggen: ‘U bent Gods profeet en beminde vriend onder de aardbewoners. [4:125] Doe voor ons voorspraak bij uw Heer. Ziet u niet hoe wij eraan toe zijn en wat ons is overkomen?’ Dan zegt Ibrahiem tegen hen: ‘Mijn Heer is vandaag zo boos als Hij vroeger nooit geweest is en later nooit meer zijn zal,’ en dan noemt hij zijn leugens op.* ‘Mijn ziel! Mijn ziel! Ga naar een ander, ga naar Moesa!’

Ze komen bij Moesa en zeggen: ‘Moesa, u bent de gezant Gods, God heeft u boven de andere mensen verkoren door u te zenden en met u te spreken. [4:164] Doe voor ons voorspraak bij uw Heer. Ziet u niet hoe wij eraan toe zijn en wat ons is overkomen?’ Dan zegt Moesa tegen hen: ‘Mijn Heer is vandaag zo boos als Hij vroeger nooit geweest is en later nooit meer zijn zal. Ik heb een mens gedood zonder dat mij dat bevolen was. [20:40] Mijn ziel! Mijn ziel! Ga naar Iesa!’

Ze komen bij Iesa en zeggen: ‘Iesa, u bent de gezant Gods en u hebt met de mensen gesproken in de wieg [5:110], en u bent een woord van Hem *dat Hij op Marjam heeft geworpen, en een geest van Hem*. [4:171] Doe voor ons voorspraak bij uw Heer. Ziet u niet hoe wij eraan toe zijn en wat ons is overkomen?’ Dan zal Iesa tegen hen zeggen: ‘Mijn Heer is vandaag zo boos als Hij vroeger nooit geweest is en later nooit meer zijn zal.’ Een zonde van zichzelf noemt hij niet, maar hij zegt toch: ‘Mijn ziel! Mijn ziel! Ga naar een ander, ga naar Mohammed!’

Ze komen bij mij en zeggen: ‘Mohammed, u bent de gezant Gods en het zegel der profeten. [33:40] God heeft u uw eerdere en latere zonden vergeven. Doe voor ons voorspraak bij uw Heer. Ziet u niet hoe wij eraan toe zijn en wat ons is overkomen?’

* Ibrahiem zei: ‘Ik ben ziek,’ om niet met de afgodendienaren mee te hoeven doen (37:89); hij zei dat de afgodsbeelden waren stukgeslagen door het grootste ervan, terwijl hij het zelf had gedaan (21:63); hij zei van een ster: Dit is mijn Heer (6:76).

Dan ga ik heen en kom uit op een plek onder de troon; daar val ik ter aarde voor mijn Heer. Dan onderwijst God mij en geeft mij manieren in om Hem te loven en te prijzen die Hij niemand eerder heeft onderwezen. En er zal een stem klinken: ‘Mohammed, hef je hoofd op! Vraag en jou zal gegeven worden; doe voorspraak en jouw voorspraak zal aangenomen worden.’ Dan hef ik mijn hoofd op en zeg: ‘Mijn Heer: mijn gemeente, mijn gemeente!’ en dan wordt er gezegd: ‘Mohammed, leid door de meest rechtse poort diegenen uit je gemeente het paradijs binnen met wie niet meer afgerekend hoeft te worden; de andere poorten delen zij met de andere mensen.’

Bij Hem in wiens hand de ziel van Mohammed is! De afstand tussen de twee vleugels van een paradijspoort is gelijk aan de afstand tussen Mekka en Hadjar (of: tussen Mekka en Boesra).*

- 64 Van Anas ibn Malik: De Profeet heeft gezegd: ‘Ik ben de eerste mens die voorspraak doet in het paradijs. En van de profeten heb ik de meeste volgelingen.’
- 65 Van Miswar en nog iemand anders, en elk van beiden bevestigde wat de ander zei: Als de Profeet de kleine wassing verrichtte vochten de mensen bijna om zijn waswater.
- 66 Van As-Sa’ib ibn Jazied: Mijn tante nam mij mee naar de Profeet en zei: ‘Profeet, het zoontje van mijn zuster heeft pijn.’ Hij streek over mijn hoofd en bad voor mij om zegen; toen verrichtte hij de kleine wassing en ik dronk van zijn waswater. Toen stond ik op, achter zijn rug, en keek naar het zegel van het profetschap tussen zijn schouders; het was als de knop van een tentstok.
- 67 Van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: ‘Ik en de profeten vóór mij zijn zoals wanneer een man een huis heeft gebouwd en het goed en mooi heeft gemaakt, behalve dat er een hoeksteen niet geplaatst is. De mensen lopen eromheen en bewonderen het, maar dan vragen ze: Waarom is deze hoeksteen niet geplaatst? Welnu, ik ben de hoeksteen, en het zegel der profeten.’

* Hadjar lag bij Bahrein, 1200 kilometer van Mekka; Boesra lag in het noorden van het huidige Jordanië, ongeveer 1600 km van Mekka.

DE SALAAT

De *salaat*, de tweede pijler van de islam, is de rituele godsdienst-oefening die door de gelovigen dagelijks op vaste tijden behoort te worden verricht.

De gelovige, die ritueel rein moet zijn, stelt zich op in de gebedsrichting (*kibla*), dat wil zeggen naar Mekka. Hij formuleert voor zichzelf de intentie (*nijja*) een bepaalde *salaat* te gaan doen. Dan spreekt hij de woorden ‘God is groot’ (*allahoe akbar*), wat hem in de gewijde staat voor de *salaat* brengt. Dit wordt gevolgd door een *rak’a*, een lastig te vertalen woord dat in dit boek is weergegeven met ‘buiging’. Zo’n ‘buiging’ begint met het reciet van tenminste de eerste soera van de koran. Dan buigt hij met het bovenlijf voorover, totdat de handpalmen bij de knieën komen, en richt zich weer op. Dit wordt gevolgd door de teraardewerping (*soedjoed*), waarbij achtereenvolgens de knieën, de handen en het voorhoofd de grond raken. Na te zijn opgekomen tot een zittende houding op de knieën verricht de gelovige nogmaals een teraardewerping. Iedere houding wordt even volgehouden, en bij iedere houding worden bepaalde formules uitgesproken.

Na het voorgeschreven aantal ‘buigingen’ – iedere *salaat* heeft zijn eigen aantal – zit de gelovige op de knieën. Hij spreekt de geloofsbelijdenis en heilwensen over de Profeet en sluit af met het ‘Vrede zij met u en de genade Gods’ (de *tasliema*).

De *salaat* kan individueel worden verricht, maar vindt bij voorkeur in de moskee plaats. De vrijdag-*salaat* móet in de moskee worden verricht.

140 Van Aboe Hoeraira: Als de Profeet opstond voor de *salaat* zei hij daarbij het ‘God is groot!’ en dat deed hij ook als hij de buigingen deed. En als hij zijn rug rechtte na de buiging zei hij: ‘Moge God

horen naar wie Hem looft.› Eenmaal staand zei hij: ‹U Heer zij lof!› en dan zei hij het ‹God is groot!› terwijl hij zich ter aarde wierp. Als hij zijn hoofd weer ophief zei hij ‹God is groot!› en dat deed hij ook als hij zich weer ter aarde wierp, en nogmaals als hij weer omhoog kwam. Zo deed hij het gedurende de hele *salaat* tot hij klaar was. Verder zei hij ‹God is groot!› als hij opstond na de dubbele buiging, na weer te zijn gaan zitten.

Aboe Hoeraira merkte nog op: Mijn *salaat* lijkt het meest op die van de Profeet.

- 141 Van Aboe Hoeraira: De Profeet kwam eens de moskee binnen tegelijk met iemand anders. Die man verrichtte de *salaat*, groette de Profeet en wilde weggaan. Maar de Profeet zei: ‹Ga terug, want je hebt nog geen *salaat* verricht.› De man verrichtte dus weer de *salaat*, net als hij tevoren gedaan had en zei de Profeet gedag, maar deze zei: ‹Ga terug, want je hebt nog geen *salaat* verricht.›

Zo ging het drie keer. Tenslotte zei de man: ‹Bij Hem die u met de waarheid heeft gezonden, ik kan het niet beter dan zo. Zegt u mij hoe ik het doen moet!› De Profeet zei: ‹Als je opstaat voor de *salaat*, zeg dan ‹God is groot!›; daarna moet je iets uit de koran reciteren wat makkelijk voor je is. Daarna moet je de buiging maken tot je in rust bent. Vervolgens kom je omhoog tot stand; daarna werp je je ter aarde tot je in rust bent. Dan kom je omhoog tot zit, tot je in rust bent. En dat doe je in heel de *salaat*.›

- 142 Wa'il ibn Hoedjr heeft gezien dat de Profeet zijn handen ophief als hij met de *salaat* begon; dan zei hij het ‹God is groot!›, stak zijn handen in zijn kleed en legde zijn rechterhand op de linker. Als hij een buiging wilde doen haalde hij zijn handen uit zijn kleed en deed ze omhoog. Dan zei hij ‹God is groot!› en deed de buiging. Als hij zei: ‹Moge God horen naar wie Hem looft,› hief hij zijn handen op. Als hij zich ter aarde wierp deed hij dat tussen zijn handen.

- 143 Van Malik ibn al-Hoewairith: Als de Profeet het ‹God is groot!› uitsprak hief hij zijn handen op tot ze zich ter hoogte van zijn oren bevonden. Als hij de buigingen deed hief hij zijn handen op tot ze zich ter hoogte van zijn oren bevonden. Als hij zijn hoofd weer ophief van de buigingen en zei: ‹Moge God horen naar wie Hem looft,› deed hij hetzelfde.

- 144 Salim, de zoon van Abdallah ibn Oemar, vertelt dat zijn vader zag dat de Profeet zijn handen ophief tot ze zich ter hoogte van zijn schouders bevonden bij het begin van de *salaat*, voordat hij de buigingen maakte, en als hij omhoog kwam van de buigingen. Tussen de beide teraardewerpingen hief hij ze niet op.
- 145 Van Anas: De Profeet deed de *salaat* kort, maar wel volledig.
- 146 Van Oebada ibn as-Samit: De Profeet heeft gezegd: ‹Wie de openingssoera van de koran niet heeft gereciteerd heeft geen *salaat* verricht.›
- 147 Van Ibn Abbaas: De Profeet werd bevolen zich ter aarde te werpen op zeven botten, en hem werd verboden zijn haar en zijn kleren op te binden.
Aboe ar-Rabie' zegt: De zeven botten zijn: de handen, de knieën, de voeten en het voorhoofd.
- 148 Van Anas: De Profeet heeft gezegd: ‹Weest gematigd in de teraardewerping. Laat niemand zijn armen uitspreiden zoals een hond.›
- 149 Van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: ‹Als de imam zegt: 'Moge God horen naar wie Hem looft,' zeg dan: 'O God, onze Heer, U Heer zij lof!' Want als iemand iets zegt wat overeenkomt met wat de engelen zeggen worden hem zijn zonden van daarvoor vergeven.›
- 150 Van Ibn Abbaas: Wij wisten dat de Profeet klaar was met de *salaat* als hij het ‹God is groot!› uitsprak.
- 151 Van Abdallah ibn Mas'oed: Wij waren gewoon als wij de *salaat* achter de Profeet verrichtten te zeggen: 'Vrede zij God, vrede zij die-en-die.' Op een dag zei de Profeet tegen ons: ‹God is zelf vrede. Als iemand gaat zitten bij de *salaat*, laat hij dan zeggen: 'De begroetingen, de zegenwensen en alle goede dingen zijn van God. Vrede zij u, Profeet, en de genade en zegeningen van God. Vrede zij ons en de rechtschapen knechten Gods.' Want als hij dat zegt raakt het iedere rechtschapen knecht van God in de hemel en op

aaarde. En zeg verder: 'Ik getuig dat er geen god is dan God en ik getuig dat Mohammed Zijn knecht en Zijn gezant is.'

- 152 Van az-Zoebair ibn al-Awwaam: Als de Profeet zat bij de *salaat* plaatste hij zijn linkervoet tussen zijn dij en zijn scheenbeen; hij strekte zijn rechterbeen uit, legde zijn linkerhand op zijn linker-knie en zijn rechterhand op zijn rechterdij en gaf tekens met zijn vinger.
- 153 Van Abdallah ibn Amr: Mij was verteld dat de Profeet had gezegd: 'De *salaat* van een man als hij zit is de helft van de gewone *salaat*.' Toen kwam ik bij de Profeet en trof hem aan terwijl hij de *salaat* zittend verrichtte. Ik legde mijn hand op zijn hoofd. Hij zei: 'Wat is er, Abdallah?' Ik zei: 'Mij is verteld, Profeet, dat u gezegd hebt: 'De *salaat* van een man als hij zit is de helft van de gewone *salaat*,' en nu doet u het zelf zittend!' 'Ja,' zei de Profeet, 'maar ik ben niet als een van jullie.'
- 154 Van Abdallah ibn Sjakiek: In Perzië was ik ziek en deed ik de *salaat* zittend. Ik heb Aisja er eens naar gevraagd en zij zei: 'De Profeet heeft nachten lang de *salaat* verricht; als hij het staand deed maakte hij de buigingen staand, en als hij het zittend deed boog hij zittend.'
- 155 Van Djabir: Toen de Profeet ziek was deden wij de *salaat* achter hem terwijl hij zat. Aboe Bakr liet de mensen zijn 'God is groot!' horen. Toen keek de Profeet onze kant op en zag dat wij stonden. Hij gaf ons een teken te gaan zitten en wij volgden hem zittend in de *salaat*. Na afloop zei hij: 'Bijna hadden jullie daarnet gehandeld als de Perzen en Romeinen, want zij staan op voor hun koningen terwijl die zitten. Doe dat niet, maar volg jullie imam. Als hij staand de *salaat* verricht doen jullie het ook staand, en als hij het zittend doet, doe het dan zittend.'
- 156 Van Aboe Mas'oeed al-Ansari: Er kwam een man bij de Profeet die zei: 'Ik blijf weg bij de ochtend-*salaat* vanwege die-en-die imam, omdat hij ons zo lang houdt.' En ik heb de Profeet nog nooit zo boos gezien bij een vermaning als die dag. Hij zei: 'Mensen! Sommigen onder jullie jagen de gelovigen weg. Wie voorgaat in

de *salaat* moet het kort maken, want er zijn ook oude en zwakke en gebrekkige mensen die meedoen.»

157 Van Ibrahiem: Alkama levert over van Abdallah ibn Mas' oed: De Profeet verrichtte eens de *salaat* (Ibrahiem zei: en ik weet niet of hij de *salaat* langer maakte of juist korter) en toen hij het «Vrede zij met u» had uitgesproken vroegen de mensen: 'Profeet, is er iets nieuws met de *salaat*?' «Hoezo?» vroeg hij. Ze zeiden: 'U hebt toch juist zo-en-zo de *salaat* verricht?' Toen draaide hij zich om, ging in de gebedsrichting staan, deed twee teraardewerpingen en zei het «Vrede zij met u». Daarop wendde hij zich weer tot ons en zei: «Als er iets nieuws was met de *salaat* had ik het jullie wel laten weten, maar ik ben ook maar een mens en ik vergeet soms iets, net als jullie. Als dat nog eens voorkomt, maak mij daar dan op attent. En als iemand twijfelt of hij zijn *salaat* wel goed heeft gedaan, laat hij dan streven naar het juiste en hem afmaken, dan «Vrede zij met u' zeggen en twee teraardewerpingen doen.»

158 Van Anas ibn Malik: De Profeet heeft gezegd: «Maak jullie rijen recht, want rechte rijen horen bij de volmaakte *salaat*.»

159 Van Djabir ibn Samoera: De Profeet kwam naar ons toe en zei: «Waarom zie ik jullie je handen opheffen alsof het staarten van onwillige paarden zijn? Bij de *salaat* moet je rustig zijn.» Wat later kwam hij weer bij ons en zag ons in kringen zitten en hij zei: «Waarom zie ik jullie in aparte groepjes zitten? Waarom stellen jullie je niet op in rijen, zoals de engelen doen bij hun Heer?» Wij vroegen: 'Profeet, hoe doen de engelen dat dan?' Hij antwoordde: «Zij maken de eerste rijen helemaal vol en laten geen ruimte open in de rij.»

160 Van Anas: De Profeet heeft gezegd: «Wie een *salaat* vergeten heeft moet hem inhalen zodra hij eraan denkt; dat is de enige boetedoening daarvoor. *En verricht de sala*at als je eraan denkt.» [20:14]

KLEDING BIJ DE SALAAT

161 Van Aboe Hoeraira: De Profeet heeft gezegd: «Laat niemand de *salaat* verrichten met één kledingstuk aan zonder dat zijn schouder bedekt zijn.»

REGISTER VAN NAMEN EN ZAKEN

Alleen de belangrijkste personen zijn in dit register opgenomen, en alleen wanneer er iets meer over hen wordt verteld dan dat zij een traditie hebben overgeleverd.

De in romein gezette cijfers verwijzen naar de bladzijden; de cursief gezette cijfers zijn de nummers van de tradities.

Tussen haakjes zijn, waar van toepassing, de Arabische woorden en namen in een wetenschappelijke translitteratie weergegeven.

Het Arabische lidwoord (*al-*, *ad-*, *as-*, *at-* en *az-*) telt niet mee bij de alfabetisering. Al-Moez dalifa is dus te vinden onder Moez dalifa.

- A
- aalmoes, aalmoezen 105, 108; 13, 76, 322, 328, 331-338, 342, 394, 510, 537, 555, 560, 687, 757, 792, 802
- aanleg, een kind wordt geboren met een natuurlijke – tot de islam (*fiṭra*) 29, 30, 63, 68, 303, 643
- aanleiding tot de openbaring van een koranfragment (*sabab an-noezoel*, *sabab al-nuzūl*) 19
- aasjoeraa'-dag (*'āshūrā'*), de tiende dag, bij de joden van de zevende maand, dat is Grote Verzoendag; bij de moslims 10 *moeharram*, een aanbevolen vastendag 124; 403-405
- Abbaas ibn Abd al-Moettalib (al-[°]Abbās ibn [°]Abd al-Muṭṭalib), een rijke koopman, een oom van de Profeet, die hem in bescherming heeft genomen 59, 692
- Abd al-Malik ([°]Abd al-Malik), kalief uit de Oemajjaden-dynastie, re-geerde in Damascus (685-705) 371
- Abd ar-Rahmaan ibn Auf ([°]Abd al-Raḥmān ibn [°]Awf), vroege bekeerling, rijke koopman 36, 299, 476, 650
- Abdallah ibn Abbaas ([°]Abdallāh ibn [°]Abbās), de zoon van Abbaas ibn Abd al-Moettalib, dus een neef van de Profeet. Geldt als groot overle-veraer van tradities en koran-exegeet 10; 32, 221, 356, 483, 524, 552, 638
- Abdallah ibn Mas' oed ([°]Abdallāh ibn Mas[°]ūd), vroege bekeerling, eerste koranreciteerder in Mekka 26; 458, 479, 533
- Abdallah ibn Oemar ([°]Abdallāh ibn [°]Umar), zoon van kalief Oemar, een der belangrijkste overleveraars van tradities. Had groot gezag als rechtsgeleerde in Medina 14; 88, 116, 138, 205, 209, 230, 261, 285, 330,

- 350, 358, 359, 363, 371, 467, 477, 504, 505, 512, 514, 515, 527, 528, 553, 577, 587, 603, 628, 638, 651, 652, 701, 749, 789
- Abdallah ibn Salaam (‘Abdallāh ibn Salām), een jood uit Medina die zich tot de islam had bekeerd 577
- abi*, *aboe* (*abī*, *abū*) 26
- Aboe Bakr (Abū Bakr al-Ṣiddīq), eerste kalief, dat is opvolger van de Profeet als staatshoofd. Regeerde in Medina van 632-634 13, 26, 112; 137, 155, 230, 243, 322, 323, 339, 368, 484, 506, 545, 554, 562, 563, 581, 644, 665, 743
- Aboe Haniefā (Abū Ḥanīfā), grondlegger van de Hanafitische rechtschool 14
- Aboe Hoeraira (Abū Hurayra, ‘de man met het katje’; 600-678) In nr. 136 genoemd
- Aboe Hurr (Abū Hurr). Beroemd, bij sommigen berucht overleveraar van tradities 23; 29, 32, 41, 77, 85, 107, 125, 136, 140, 225, 237, 494, 545, 546, 604, 657, 677, 678, 680, 693, 699, 711, 736, 742, 755, 773, 778, 816, 823
- Aboe Sa’ied al-Choedri (Abū Sa’id al-Khudrī), gezelschap, bekend overleveraar 12, 174, 223, 412, 485
- Aboe Talha al-Ansari (Abū Ṭalḥa al-Anṣārī), bekende ‘Helper’ 133, 328, 446, 608, 626, 673, 722
- Aboe Talib (Abū Ṭālib), oom van Mohammed, die hem in huis nam na de dood van zijn ouders. Is nooit moslim geworden 26; 59, 285
- Aboe-l-Kasim (Abū al-Qāsim), *koenja*-naam van de Profeet 26; 580, 777, 816, 821
- abortus 24; 28, 487; zie verder: coitus interruptus, embryo, geboortenbeperking, kindermoord
- abrogatie zie: afschaffing
- Adam (Ādam) 35, 63, 91, 805
- aderlaten 396, 714, 720
- adzaan* (*adhān*) 83, 84; zie verder: oproep tot de *salaat*
- afbeeldingen van levende wezens 190; 672-676; zie ook: afgoden
- afgoden, afgodsbeelden 43, 63, 519, 673, 674, 769, 775; zie ook: afbeeldingen, heidendom, polytheïsme
- afschaffen, afschaffing (*naskh*): latere koranversen of tradities kunnen eerdere – 19, 132, 164, 182; 41, 561, 564, 576
- afschieden, het – van vrouwen, door verhullende kleding en in ruimten die voor vreemde mannen niet toegankelijk zijn (*hidjaab*, *hidjāb*) 196; 266, 357, 492, 498, 499, 501, 703, 705; het koranvers over het – van vrouwen 196; 357, 703, 704
- afscheidsbedevaart 112; 354, 361, 362, 365, 372, 384; zie ook: bedevaart
- afvallig (*moertadd*; *murtadd*) zie: geloofsafval
- afzondering van de vrouw zie: afscheiden
- Ahmad ibn Hanbal (Aḥmad ibn Ḥanbal), grondlegger van de Hanbalitische rechtsschool 15, 18
- Aisja (‘Ā’isha), dochter van kalief Aboe Bakr. De lievelingsvrouw van de Profeet, die haar huwde toen zij zes jaar oud was. Na Mohammeds dood heeft zij een politieke carrière gemaakt 23, 171; 31, 45, 51, 90-94, 131, 137, 154, 177, 178, 263, 305, 338, 357, 362, 375, 392, 393, 447, 465, 469, 470, 498, 499, 503, 558, 606, 646, 673, 676, 739, 779
- akkerland zie: land
- alcoholische dranken 19, 52, 156, 168, 172, 182; 18, 581-585, 625-632, 635, 641; zie ook: *chamr*
- Ali ibn abi Talib (‘Alī ibn abī Ṭālib), vierde kalief van de islam, regeerde van 656-660 23, 26; 132, 139, 500, 558, 572, 585, 599, 648

- alimentatie voor verstoten vrouw
151; 508, 509
- allahoe akbar* zie: *takbier*
- aloë 820
- Anas ibn Mālik, is jarenlang de bediende van de Profeet geweest.
Stierf op 103-jarige leeftijd 47, 100, 163, 190, 228, 229, 231, 243, 299, 322, 323, 367, 445, 446, 463, 581, 608, 614, 623, 626, 627, 642, 664, 666, 667, 694, 704, 722, 730
- Arabië, Arabieren 13; 436, 753; zie ook: bedoeïen
- Arabisch (de taal) 9, 10, 26, 27, 44, 182
- Arabisch schiereiland 132; 436, 543
- Arafa (ʿArafa), plek buiten Mekka, waar op 9 *dzoe-l-hiddja* de pelgrims samenkomen 113; 366, 369-372, 374, 408
- arm, armen (lichaamsdeel) 60; 117, 148, 289, 299, 333, 744
- arm, armen, armoede 105, 124; 255, 320, 327, 385, 394, 475, 495, 594, 603, 791
- azijn 630
- B**
- baard 656
- baarmoeder 6, 26, 27
- Badr, niet ver van Medina, lokatie van een in 624 door Mohammed gewonnen veldslag tegen de Mekkanen 132; 286
- Bahreïn, aan de Perzische golf 322, 435
- bani, banoe (banī, banū)* 26
- Banoe-n-Nadier (Banū al-Naḍīr), een van de drie joodse stammen van Medina 432
- barmhartigheid 5, 251, 699, 700, 775
- Basra (al-Bašra) 24; 88
- bed 74, 140; 177, 196, 230, 488, 492, 676, 710
- bedelarij, bedelen 332, 338, 342, 555
- bedevaart (*haddj, hadj*) 16, 112, 113, 117; 1, 91, 346, 352, 354, 361-384, 447, 520, 774, 775; zie ook: afscheidsbedevaart, bezoek
- bedoeïen, bedoeïenen 12; 39, 79, 326, 339, 425, 485, 502, 524, 546, 648, 696, 731, 748, 763, 806; zie ook: Arabier
- beelden zie: afbeeldingen, afgoden
- begrafenis, begraven 77, 99, 101; 31, 307-314, 319; zie ook: graf
- behoefte, zijn – doen 52; 82, 113, 117, 128, 196, 703; zie ook: ontlasting, privaat, urineren
- bekentenis 575, 594
- belasting 105;
hoofdelijke – (*djizja, djizya*), op te brengen door joden en christenen in het gebied van de islam 132; 425, 773; zie verder: *zakaat*
- beproeving 761, 764, 765, 772
- berouw 18, 184, 512, 625
- besmetting 12; 38-42, 728
- besneden, besnijden, besnijdenis 24; 68, 69, 779
- bestrafing in het graf zie: graf
- bevalling 52; 98
- bewijs 18, 151, 168; 513, 575, 594
- bewusteloosheid, bewustzijn 52; 51, 562, 563, 692, 769
- bezit 105, 140; 246, 320, 322, 328, 340, 341, 465, 494, 497, 559, 757, 763, 773; zie ook: eigendom
- bezoek (*oemra, ʿumra*) 112, 115; 346, 351-364, 774
- biet 283
- bijbel 21, 44; 26; zie verder: *indjiel, tauraat*
- Bilal (Bilāl), Ethiopische slaaf, door Aboe Bakr vrijgekocht. De eerste moëddzin in de islam 167, 182, 196, 215, 216, 327
- bint* 26
- biografie, biografische woordenboeken 16, 19, 22, 23, 25
- blik neerslaan, afwenden (*ghaḍḍ al-bašar*) 196; 458, 682, 706
- bloed 52, 177, 179; 89, 96-98, 450, 483, 595, 814
- bloedklomp 27, 28, 47

- bloedprijs 173; 345, 585, 590, 593-595
 bloedvergieten 112; 765; zie ook:
 doden
 bloedverwant, -schap 52, 140, 164;
 498, 708, 709
 bloedwraak zie: wedervergelding
 Boechari (al-Bukhārī) 9, 10, 16-18, 21,
 24, 25, 34, 83, 164
 boek: de zes canonieke -en 18
 Boek: Gods - 10, 14, 44; 255, 269, 509,
 557, 571, 575;
 mensen van het -, dat zijn aanhan-
 gers van de schriftreligies, zoals
 joden en christenen 132; 139, 683,
 775
 boernoes 347
 Boesra (Buṣrā), plaats in het zuiden
 van het huidige Syrië 63, 759
 boetedoening 124, 208; 160, 364, 394,
 569; zie ook: verzoening
 boom, bomen 311;
 - in het paradijs 814, 819;
 zie verder: dadel, palm
 boter 74, 623
 bovenkleed 112; 288, 366, 475, 646,
 804
 broek 347
 brood 604, 605, 624
 brug, de - over de hel 775, 783
 bruidsschat 140, 151; 465, 475-477, 511,
 512
 bruiloft, bruiloftsmaal (*walīma*) 495,
 496, 623, 640, 704
 buiging (*rak'a*), onderdeel van de
salaat 68, 77, 93; 99, 108, 109, 140-
 144, 154, 167, 176, 189, 190, 195, 196,
 201, 205, 206, 226, 228-233, 235, 249,
 250, 278, 287, 293, 359, 368
 buit 136; 53, 425, 438-444, 456, 615,
 804; zie ook: jachtbuit
 burgeroorlog 22, 132; 20, 339
- c
- Caesar (Qayṣar), de keizer van Roem,
 dat is Constantinopel, het huidige
 Istanboel 434, 437
 canonieke boeken 18
- castratie 461, 479
 celibaat 461, 816
 Chaibar (Khaybar), oase op 150 km
 van Medina, bewoond door joden
 71, 443, 482, 543, 551, 611, 804
chamr (*khamr*) 182; 18, 519, 581-585,
 625-632, 641, 643, 762; zie ook:
 alcoholische dranken
choel' (*khul'*), echtscheiding op initia-
 tief van de vrouw 151; 511
choetba (*khutba*) 93; zie verder:
 preek
 christen, -en, -dom, christelijk 16,
 21, 25, 26, 33, 44, 93, 132; 29, 30, 215,
 269, 436, 467, 543, 657, 775
coītus interruptus 485-487; zie ook:
 abortus, geboortenbeperking,
 embryo, kindermoord
 consensus (*idjmaa'*, *idjmā'*), meestal
 die van de rechtsgeleerden in een
 bepaalde tijd 14, 15
 Corinthiërs, Paulus' eerste brief aan
 de - 823
 correct (*sahieh*, *ṣahīh*) 21, 23, 24
 corruptie 88
costum-wortel 719
- d
- daddjaal* (*dadjjāl*), valse profeet die
 aan het einde der tijden zal optre-
 den; een soort antikrist 54, 57, 727,
 768-770
 dadel, dadels 139, 329, 330, 337, 338,
 394, 484, 510, 526, 536, 549-554, 640,
 701, 702, 725, 738;
 - aan de boom 553;
 gedroogde - 553, 623, 626, 627, 629,
 633, 634, 701, 702;
 rijpe - 553;
 onrijpe - 626, 633, 634
 dadelpalm 328, 544, 547, 632, 732; zie
 ook: palmboom
 dadelwijn 626, 628
 dag der opstanding, dat is de jongste
 dag of dag van het gericht, waarop
 God de doden zal opwekken, zal
 oordelen en naar het paradijs of de